

El complot de Prats de Molló i el mite Macià

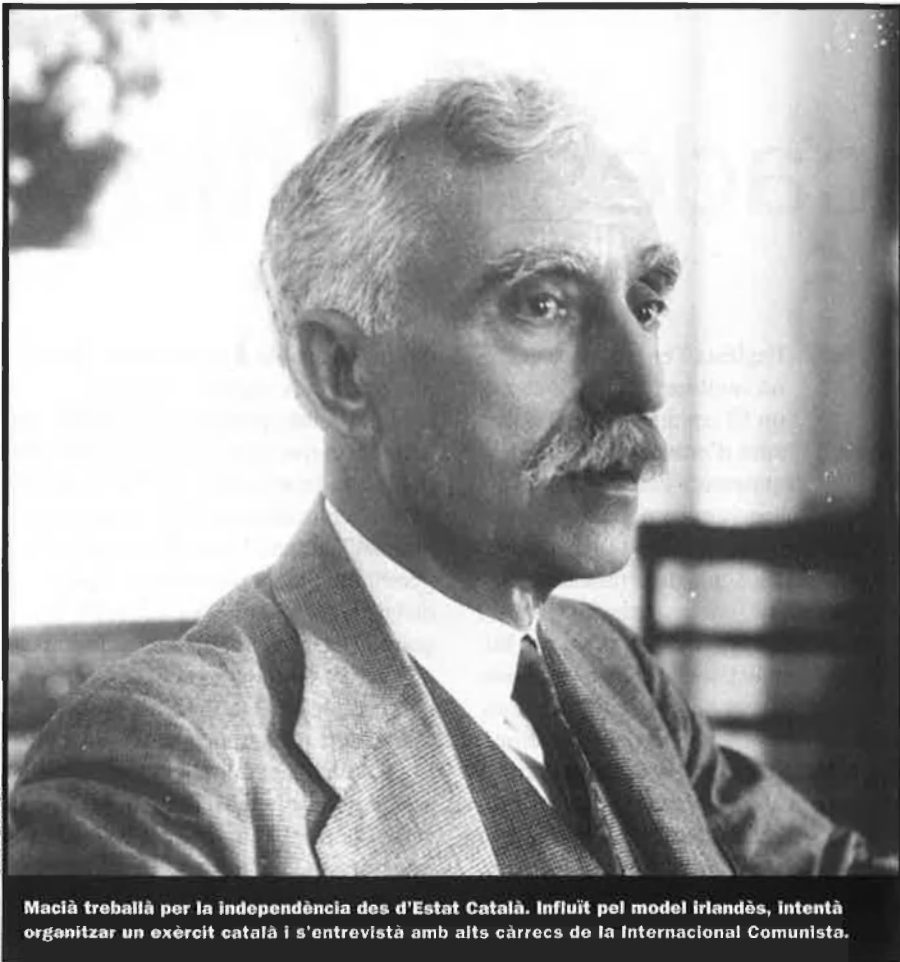
El 21 d'octubre, Prats de Molló (Vallespir) recorda el 75è aniversari des que Francesc Macià va reunir el seu estat major amb la intenció de "fer entrar Catalunya com a estat independent en el concert dels pobles lliures", com després va sentenciar ell mateix durant el judici en què l'acusaren de fer servir la violència per assolir els seus objectius polítics. L'intent de proclamar la República Catalana, però, va seguir un llarg procés, desenvolupat en aquest article.

Francesc Macià, líder del separatisme català. El moviment de Solidaritat Catalana de 1907, bastit arran de l'assalt als locals de la revista *Cu-Cut* i la posterior Llei de jurisdiccions, va donar l'oportunitat a Francesc Macià d'abandonar l'exèrcit espanyol i entrar en la vida política com a diputat a les Corts espanyoles pel districte de les Borges Blanques. Malgrat que va ser reelegit successivament en les eleccions dels anys 1910, 1914, 1916, 1918, 1919, 1920, 1921 i 1923, Macià va anar allunyant-se de la política, diguem-ne, oficial, que predominava a Catalunya, desenganyat com estava de l'actitud política d'Espanya davant les reivindicacions catalanes. A més, no acabava de trobar l'espai polític adequat que satisfés ideològicament el seu separatisme cada cop més evident. Inicialment va trobar-lo el 1919 en crear la Federació Democràtica Nacionalista (FDN), la qual, tanmateix, no va prosperar després del seu fracàs en les eleccions municipals de l'any següent i per la manca d'adeptes. Ho va tornar a intentar, però, el juliol de 1922 en participar en una reunió, convocada per la Unió Catalana als locals del CADCI, i que tenia com a objectiu crear una organització independentista que des del seu naixement adoptés maneres d'actuar clandestines. D'aquesta convicció va néixer, a partir de l'FDN, Estat Català (EC), una organització concebuda com un agrupament polític i militar a través dels anomenats Escamots. De tota manera, en el sí d'EC convivien dues tendències: la que era favorable a participar en l'articulació d'una esquerra catalana (que ja el 1923 va impulsar l'intent de fusió amb el Partit Republicà Català de Companys i Domingo) i la que era partidària de la via militar "a la irlandesa",

que va ser la dominant durant molt de temps.

Entretant, la situació política a Espanya anava deteriorant-se. El cop d'estat del general Primo de Rivera comportà la suspensió de les garanties constitucionals i la declaració de l'estat de guerra. La repressió que va aplicar el nou directori militar va provocar la detenció o bé l'exili de força dirigents polítics. Macià, que cada vegada era més clar que encapçalava el separatisme català, va emprendre el camí de l'exili arran de tenir coneixement de la seva imminent detenció. La radicalització social i nacional estava, per tant, servida.

L'organització de l'Exèrcit de Catalunya. Un cop a França, concretament a Perpinyà, Macià va començar a redactar el que serien els primers documents d'Estat Català, en els quals ja deixava ben clar que tard o d'hora s'acabaria organitzant "l'exèrcit alliberador de la nostra pàtria". Al principi de 1924, Macià va traslladar-se als afores de París, en concret al poble de Bois-Colombes, on va establir, juntament amb Josep Bordas de la Cuesta, Ernest A. Dalmau i Josep Puch, les oficines del partit a l'exili. L'organigrama d'Estat Català a l'exterior era, com es pot comprovar, ben minso. Amb el temps, però, el partit a França va anar ampliant-se amb la incorporació de persones que arribarien a tenir-hi una gran rellevància (Ventura Gassol, Artur Corominas, Josep Carner-Ribalta, Josep Rovira o Roc Boronat, entre altres) i que, a l'interior de Catalunya, tenien com a enllaços Jaume Aiguader i Amadeu Bernadó, residents a Barcelona. Es tractava, doncs, d'organitzar un exèrcit de combatents voluntaris: "A part d'aquest enquadrament del personal necessari —escriu Carner-Ribalta—, també

Macià treballà per la independència des d'Estat Català. Influït pel model Irlandès, intentà organitzar un exèrcit català i s'entrevistà amb alts càrrecs de la Internacional Comunista.

gradualment s'havien anat constituint a França alguns dipòsits d'armes tocant a la frontera (...). Altres armes, en petites quantitats, foren colgades en un bosc d'alzines, a l'interior de Catalunya..."

Una empresa d'aquesta mena no podia tirar endavant sense un mínim finançament. Ja el 1922 Macià havia dedicat els seus esforços a la formació de la Federació Internacional de Clubs Separatistes Catalans, per tal de col·lectar diners per a la causa catalana. La necessitat de finançament va fer que el juliol de 1925 el *Butlletí de l'Estat Català* anunciés l'emissió de l'empresari de Catalunya Pau Claris amb l'objectiu de col·lectar 8.750.000 pessetes d'aquella època. Fins a l'11 de gener de 1927 s'havien recollit, aproximadament, entre tres milions i mig i quatre milions de pessetes, tots enviats pels casals catalans d'Amèrica. La tasca organitzativa de Macià, claríssimament influïda pel model irlandès, no s'aturà aquí. L'octubre de 1925 va marxar cap

a Rússia amb la intenció de reclamar l'ajuda del Komintern (la Tercera Internacional). A Moscou va entrevistar-se amb alts càrrecs de la Internacional Comunista, amb Andreu Nin com a intèrpret, però totes aquestes gestions van acabar en no-res. Malgrat els molts intents d'establir pactes i aliances amb distintes forces revolucionàries, des d'aleshores Macià ja sabia que només podria comptar amb les pròpies forces.

Els fets. El desig de Macià era la instauració d'un estat català independent mitjançant l'ús de la força. El 29 d'octubre de 1926 va sortir de París la primera expedició, a la qual s'afegiren altres escamots vinguts d'arreu de França i un nucli d'exiliats italians fugits del feixisme. L'acció havia de tenir lloc el 4 de novembre. Arran de la detenció a Niça d'un dels italians que donaven suport a Macià, Ricciotti Garibaldi, nét de l'heroi italià i segons sembla agent secret de Mussolini, el

complot de Prats de Molló se n'anà en orris. Aquell mateix dia, l'alt comandament d'EC fou detingut dins la *ville* Denise, que els servia de quarter general, mentre altres membres de l'organització foren detinguts prop de la frontera. Un cop produïdes les detencions, unes setanta-cinc persones, divuit de les quals eren italianes, començaren el darrer acte d'aquella acció impossible: uns foren expulsats, esglaonadament, cap a Bèlgica, i els vint que eren considerats caps, se'ls va jutjar. El ressò internacional que assolí el judici, arrodonit per la bona defensa que féu de Macià l'advocat Henri Torrès, va fer possible donar a conèixer al món el plet català, però, sobretot, va permetre bastir la imatge heroica d'un Macià que, per a molts, ja començava a ser l'*Avi*.

El judici es va iniciar el 21 de gener de 1927. En la seva declaració, Macià va exposar els motius de l'acció i el perquè de l'ús de la força com a mitjà de lluita: "Volem -va afirmar- una República Catalana independent [...], que anàvem a implantar per la violència essent aquest l'únic medi pel qual Espanya pot entrar en raó [...]. Volem una Catalunya lliure de disposar d'ella mateixa, no implicant pas un nacionalisme retrògrad ni un esperit d'exclusivisme local [...]. Volem entrar com a estat independent en el concert dels pobles lliures [...]." Al final les condemnes foren més lleus del que es pensava i, com que portaven més temps en presó preventiva del que representava la condemna, van ser posats en llibertat. A instàncies del ministre de l'Interior francès, Macià i els seus homes també van ser expulsats a Bèlgica. A partir d'aquell moment, doncs, el mite Macià estava servit. Quan el 22 de febrer de 1931 va retornar a Barcelona, després d'haver passat per l'Havana, Bèlgica i novament França, Macià ja s'havia adonat que la via insurreccional havia fracassat i, en canvi, que les aliances entre les esquerres catalanes feien possible albirar una nova Catalunya. Una Catalunya republicana i autònoma.

Agustí Colomines i Companys
Professor d'història contemporània
de la Universitat de Barcelona